

<https://www.delo.si/novice/slovenija/samo-upor-lahko-ohrani-slovenski-jezik-in-narod-pri-zivljenju-313022.html>

Samo upor lahko ohrani slovenski jezik in narod pri življenju

Carpe diem: Novica Mihajlović se je s Francem Kukovico pogovarjal o tem, da se je treba politiki ustrahovanja odločno upreti, da Koroška ne more biti zgolj nemška, da se je treba skrajni desnici in nacizmu postaviti po robu, da pa dvojezične table ne bodo pomagale, če Slovenci na Koroškem ne znajo več svojega jezika.

Objavljeno 31. maja 2020 06.00

Upor ima v genih. Značilnosti uporniških genov, ki jih je podedoval po očetu partizanu, je dodatno krepilo slovenstvu nenaklonjeno okolje. V Železni Kapli, kjer je obiskoval ljudsko šolo, je že v otroštvu doživel nasilje nacističnega režima in kot Slovenec vsakodnevno stigmatizacijo.

Novica Mihajlović

Nič ni lažje izgubiti kot tisto, kar se nam zdi najbolj samoumevno. Prijatelja, ženo, ljubico, službo ... najlažje izgubimo takrat, ko jih začnemo imeti za samoumevne, kot nekaj, kar bo večno del našega življenja. Številni Slovenci na sončni strani Alp imajo tudi svoj jezik za nekaj samoumevnega. Leta 1933 rojenemu pedagogu, kulturnemu aktivistu in publicistu Francu Kukovici pa se slovenski jezik in obstoj slovenskega naroda nikoli nista zdela samoumevna. Nista se mu mogla, ker se je moral ves čas boriti, da je lahko bral slovensko besedo v javnem prostoru.

Rodil se je in živi namreč na senčni strani Alp, v Žitari vasi, na avstrijskem Koroškem. Ko sva se pogovarjala, je bil doma v karanteni, do izteka 14-dnevne osamitve je imel še tri dni.

Ni okužen ali bolan, virusa se ne boji, ker ravna skladno z navodili zdravstvene stroke. Njegova karantena je pokora, ker si je drznil potovati na južno stran Karavank. Ob vsaki vrnitvi iz Slovenije

mora v obdobju epidemije kot vsak drug avstrijski državljan za dva tedna v karanteno. »Nič hudega mi ni, če sem doma. Jasno mi je, čemu so namenjeni ti ukrepi, čeprav se je v zadnjem času pojavilo veliko dvomov o tem, zakaj mora biti zaprta meja s Slovenijo, kjer je stanje glede okužb s koronavirusom bistveno boljše kot pri nas. Nekateri nemški mediji kar odkrito pišejo o tem, da je namen teh omejitev Nemce in Avstrijce zadržati pri nas, da svoj denar za počitnice potrošijo tu in ne na jugu,« pravi Kukovica. Upokojenega ravnatelja smo slovenski mediji nazadnje zaznali februarja, ko ga je avstrijsko sodišče oprostilo obtožbe, da je poškodoval tujo stvar, ker je na krajevno tablo za naselje Sielach dodal slovenski napis Sele.

Ne tako daljna preteklost: propagandni plakat, na katerem Jorg Haider odstranjuje dvojezične table.

Koroškega borca za obstoj slovenskega jezika je na sodišču branil med koroškimi Slovenci priljubljeni odvetnik Rudi Vouk. Prav včeraj je Vouk medijem sporočil, da je zavračanje odprtja meje s Slovenijo v nasprotju z avstrijsko ustavo. Zaprtje avstrijske južne meje je še toliko bolj sporno, ker ima Slovenija boljše

epidemiološko sliko od Avstrije, njene meje do severne in vzhodnih sosed so odprte, pot v Slovenijo pa ostaja zaprta. »S tem so kršene tudi nekatere človekove pravice, konkretno 17. člen okvirnega sporazuma o zaščiti narodnih manjšin, ki jim je treba omogočiti vse vrste čezmejnega sodelovanja. Koroški Slovenci so zaradi zaprte meje prizadeti v vseh pogledih sodelovanja,« pravi Vouk. V imenu združenja koroških pravnikov je pozval avstrijsko zvezno vlado, naj takoj revidira kratkoviden, protekcionističen in protievropski odnos do Slovenije.

Kako, razen 14-dnevne karantene, ki se mu izteka, avstrijski odnos do Slovenije in Slovencev na svoji koži občuti zavedni Slovenec Franc Kukovica? »Odnos Avstrije do slovenske manjšine je dvojen. Na uradni ravni je popolnoma v evropskem duhu, kar slišite govoriti na uradnih srečanjih, je v skladu z evropskimi standardi ravnanja z manjšinami. Avstrijska politika in diplomacija imata dolgo tradicijo, slovita po svoji spretnosti, zato je na državni ravni glede tega vse v najlepšem redu. Na terenu pa so zadeve povsem drugačne, tu nas obravnavajo tako, da zadovoljijo pričakovanja tistih, ki so odločno proti Slovincem.« Spretna politika ne bi bila spretna, če ne bi znala deliti in vladati, to ji je na žalost koroških Slovencev zelo dobro uspelo tudi pri slovenski manjšini, je prepričan.

Z namenom političnega predstavnitva narodne skupnosti so Slovenci na Koroškem ustanovili tri zastopniške krovne organizacije: Narodni svet koroških Slovencev (NSKS), Zvezo slovenskih organizacij (ZSO) ter Skupnost koroških Slovencev in Slovenk (SKS). Prvo vodstvo izbira na neposrednih demokratičnih volitvah, drugi dve pa posredno, z delegatskim sistemom med svojimi člani oziroma včlanjenimi organizacijami. Po prepričanju Kukovice si le NSKS upa na glas povedati ali narediti kaj kritičnega v razmerju do države, preostali dve organizaciji sta za njegov okus nekoliko preveč prijazni do oblasti, sicer z najboljšimi nameni, vendar zadnja leta kažejo, da taka prijaznost narodnostni skupnosti ne koristi.

Na Koroškem sicer redno deluje več kot sto slovenskih društev in združenj, ki so dejavna na področjih kulture, športa, mladine, gospodarstva, kmetijstva in podobno. Društveno organiziranost koroških Slovencev Kukovica odlično pozna in je na ta del njihovega življenja izrazito ponosen, z ženo sta pred časom ustanovila folklorno društvo, ki ga je žena tudi vodila petnajst let. Bogato delovanje športnih in kulturnih društev koroških Slovencev iz leta v leto bolj sloni na dobri volji, trdem delu in prispevkih

peščice zanesenjakov, ker denarja zanje ni dovolj. »Nedavno sem po radiu poslušal našo poslanko na Dunaju, Olgo Voglauer z liste Zelenih, kako je z žalostnim glasom razlagala, da letos z Dunaja spet ne bomo dobili povišanja sredstev za naša društva. Z lepimi prošnjami in lepimi besedami smo tako že 25. leto zapored v položaju, ko nam Dunaj ne da niti ficka več,« pojasnjuje Kukovica.

Kaj je torej rešitev? Avstrijska državna in deželna uradna politika rada kaže na bogato kulturno in športno življenje slovenske

manjšine kot na pokazatelj, kako Dunaj zgledno skrbi za koroške Slovence. »Drži, da so naša kulturna društva zelo dejavna, pogosto smo bolj dejavni kot društva naših nemških sodržavljanov. A kot že rečeno, vse sloni na entuziastih in njihovi spretnosti, da naberejo denar za delovanje društev od sponzorjev in donatorjev. Prepričan sem, da bi morali nastopiti bolj složno in se upreti avstrijski diplomaciji, ki ji je uspelo, da nas je razdelila. Realnost nam je pokazala, da z lepimi besedami dosežemo bolj malo oziroma dosežemo zgolj to, da so razmere za delo in preživetje naših društev iz leta v leto slabše.«

Upor ima Kukovica v genih. Značilnosti uporniških genov, ki jih je podedoval po očetu partizanu, je dodatno krepilo slovenstvu nenaklonjeno okolje. V Železni Kapli, kjer je obiskoval ljudsko šolo, je že v otroštvu doživel nasilje nacističnega režima in kot Slovenec vsakodnevno stigmatizacijo. Sprva je njegov oče kot delavec v tovarni podpiral partizane, kasneje se jim je pridružil. Tudi sam jim je še kot otrok pomagal v vlogi kurirja. »Politiki ustrahovanja se je treba na vsak način upreti. Seveda so pogledi na drugo svetovno vojno v Sloveniji lahko različni, vendar nikakor ne moremo spregledati dejstva, da so pri nas eni bili proti okupatorju, drugi pa ne. Pri tem ne bi kar vseh domobrancev povprek označil za izdajalce, kajti mnogi so se pridružili domobrancem že zaradi tistega, kar so slišali v cerkvi, da se gredo boriti proti komunizmu. In enako tudi vseh partizanov ne morete kar povprek zmerjati s komunisti. Do včeraj je igral orgle v cerkvi, v trenutku, ko je odšel v partizane, pa je kar komunist? Ah, dajte no,« razmišlja sogovornik.

Prav upor je zaslužen za to, da imamo Slovenci danes Primorsko kot sestavni del samostojne države in predvsem, da imamo svoj jezik, ki nas definira kot narod. »To zmerjanje s komunisti kar vsevprek, vseh Slovencev na Koroškem, kar so Avstrijci tako radi počeli med drugo svetovno vojno, ni nikamor izginilo. Dogaja se, kot vidim, pogosto tudi v Sloveniji. V številnih glavah se je po vojni potuhnila zamisel, da mora Koroška biti zgolj nemška. Ljudje s temi zamislimi so v zadnjem času vse glasnejši, ne le v Avstriji, ampak žal po vsej Evropi so skrajni desničarji vse bolj glasni.«

Kaj storiti, da skrajni desničarji ne bodo zmagali? Se je sploh vredno za vsako malenkost upirati? »Če se naši predniki ne bi uspešno uprli nacistom, bi jaz danes vozil traktor nekje v vzhodni Ukrajini ali v Belorusiji. Tak je bil načrt nacistov, da nas Slovence iz teh krajev, kjer smo živeli tisoč let, preprosto preselijo. To, da sem danes v svoji Žitari vasi, da smo tu Slovenci in da še vedno lahko govorimo slovensko, je neposredna zasluga upora,« je odločen. Nobena malenkost ni dovolj majhna, da se ne bi bilo vredno upreti in se postaviti Dvojezične table v okolici Celovca.

na pravo stran. Zaradi krajevne table za Sele v bližini Žitare vasi, na katero je poleg nemškega imena Sielach nalepil slovensko ime, je bil dvakrat na sodišču. Bilo je vredno, pravi. Sodišče ga ni moglo obsoditi za poškodovanje tuje stvari, ker v tem kraju živi več kot 15 odstotkov Slovencev in bi po

avstrijskem zakonu krajevna tabla morala biti dvojezična.

Čeprav je bilo njegovemu odvetniku Vouku in njemu jasno, da ga ne bodo obsodili, je imel sitnosti, zavedal se je, da je sodni proces farsa, s katero skuša močnejša nemško govoreča večina posredno zastraševati pripadnike manjšine, da naj ne sitnarijo z napisi v slovenskem jeziku, ker jim bo to prineslo samo sitnosti in bolj malo koristi. »Da je v ozadju nekakšna politična igra, sem posumil na razglasitvi oprostilne sodbe na okrajnem sodišču v Železni Kapli, kjer me je spremljala tudi skupina mladih podpornikov. Sodnik je ob izreku sodbe najmanj trikrat rekel, da me za storjeno dejanje ni mogoče kaznovati, vendar naj tega nikoli več ne počnem. Seveda so avstrijski časopisi v nemškem jeziku sodbo povzeli tako, da so najprej napisali, da se to, kar sem jaz počel, ne počne, in šele proti koncu članka, da sem bil oproščen obtožb.« Kukovica se zaveda, da je sodnik kaznen, ki to ni, izrekel na tak način zgolj zato, da se ne bi zameril koroškimi skrajnim desničarjem, ki bi bili najbolj veseli, če bi slovenski jezik izginil iz javnega življenja na avstrijskem Koroškem. »To so stvari, ki so za slovensko javnost nevidne, mi pa jih še kako občutimo. Gre za drobne korake v smeri pokopavanja jezika, ki je tu že tisoč let. Uničevanje jezika se dogaja počasi, z nasmehom na obrazu tistih, ki ga uničujejo, in s prijazno uradno politiko.«

Veliko razlogov za optimizem glede prihodnosti slovenščine na avstrijskem Koroškem ne vidi. »Za obstoj slovenskega jezika mi gre tako močno zato, ker se zavedam, da brez jezika naš narod ne bo obstal. Dvojezične table in dvojezične šole so seveda pomembne. V naši vasi je večina ljudi za dvojezične table, ampak kaj nam to pomaga, če veliko Slovencev ne zna več slovensko,« je opomnil sogovornik.

Franc Kukovica

Je borec. Sedeminosemdesetletni znameniti koroški učitelj, publicist, kulturni aktivist se strastno bori za pravice Slovencev. Pravi, da je slovenščina na senčni strani Alp še vedno zaničevan jezik. Na začetku osemdesetih je v uradno dvojezični ljudski šoli v Žitari vasi, kjer živi, postavil dvojezične napise, kot so oznake razreda, učilnice in drugih prostorov, in takoj postal tarča političnega nasilja, saj je bilo vsako javno izražanje slovenske kulturne in jezikovne identitete skrajno nezaželeno. Ni dolgo, kar se je moral zagovarjati pred pritožbenim senatom deželnega sodišča v Celovcu, obtožnica ga je bremenila, da je poškodoval enojezično tablo v vasi Sele, ko jo je, kot sam pravi, olepšal s slovenskim napisom. Trmast je in vztrajen. Ko so mu položnice za vodo pošiljali v nemščini, jih ni hotel plačati, zdaj mu jih pošiljajo tudi v slovenščini. A glede prihodnosti ni optimist.